

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse.

(10:de årg.)

Stockholm 1915, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr II November</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Ansvarig utgivare: ANNA LINDHAGEN. Vik. redaktör: JULIA STRÖM-OLSSON.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1915</p>
---------------------------	--	--	---	-------------

LIVET.

I.

Det föddes en ljuv liten flicka
i grändernas fattigkvarter,
som solskenets strålar kan blicka,
den lilla bland trasorna ler.

En glad liten solskensgudinna,
ett rosigt och skimrande barn,
med ögon som brinna och brinna
— hon fastnar i dvärgfolkets
garn.

Hon stiger till livet i dagen
ur barndomen — till en bordell...
En paria, utanför lagen,
hon dör i en rännsten en kväll...

II.

I en dal står en hydda med
blommor kring
borta i främmande länder.
— Där föddes en gosse ur
Ingenting
och sträckte mot livet två händer.

Grupp av CHARLES VYSE.

Väl växte han fattigt bland mörker
och nöd
i tunga, skymmande tider
och dock — hans längtan till livet
sjöd,
och drömmen om sagornas strider.

Det faller en dimma så fuktig
och lätt
borta på fälten i väster...
— Se, där ligger vid en bajonett
av livet dess stinkande räster!

III.

Födas, jollrande gå
livet, det stora, i möte
— leva bland dimmorna grå
djupt i förbannelsens sköte. —
Hetsas och länkas i band,
se huru stormarna härjar,
le emot drömmarnas land
— strypas av trollpack och
dvärgar...

Blir det i evighet så
efter den gamla sången?
Födas alla de små
blott till den lastgamla gången?
Evigt, evigt till hets och död,
trampat, solkigt och rivet?
— Nej! Det finnes en fana röd
— en som talar om livet!

Ragnar Jändel.

De tyska kvinnornas arbete och löneförhållanden under kriget.

Ur Die Gleichheit, de tyska partikvinnornas organ, hämta vi följande intressanta artikel om kvinnans ställning som mannens ställföreträderska under kriget.

Kapitalismen är som bekant den store "revolutionär", som driver kvinnorna i allt större antal från den fridfulla gamla husligheten och förvandlar gångna tiders husmoder till den i industrin anställda, som självständigt som mannen måste uppta kampen med det fiendliga livet. Uppkomsten och det växande omfånget av det yrkesmässiga kvinnoarbetet höra till de mest framträdande kännetecknen på den kapitalistiska hushållningen.

Under senare år har den snabba och starka utvecklingen av kvinnoförvärvsarbetet oroat dem som för kvinnan velat låta gälla den enda och "naturliga kallelsen", den som maka och moder. Med vilken förfäran måste de icke nu se på den verkan kriget för med sig i detta hänseende. Utan någon som helst respekt för det "naturliga", "moraliska" eller "gudomliga" påbudet att kvinnan med hela sin längtan och trängtan utslutande skall begränsa sig till hemmet, tvingar det med våldsam kraft massor av kvinnor till förvärvsarbetet.

En hänvisning till statistiken behövs icke, en blick på det dagliga livet är tillräckligt att förvissa sig därom. Rullar icke på många platser spårvagn efter spårvagn förbi oss, på vilka den kvinnliga konduktören i full uniform sköter sin tjänst? I Berlin ensamt skall det finnas 2,700 dylika kvinnliga tjänstemän. Längs järnvägslinjerna har den kvinnliga banvakten blivit oss en förtrolig företeelse, liksom i storstäderna kvinnan som är sysselsatt vid gatuhållningen, sophämtningen och koltransporterna. Från verkstäder och fabriker, som tidigare nästan endast sysselsatte män och t. o. m. övervägande män i deras bästa verksamhetsålder, strömma nu på helgdagsaftnar bredvid gubbar och halvvuxna pojkar kvinnor, här och där kvinnor till övervägande del. I snickeriverkstäder, vid hyttor, ammunitionsfabriker och bryggerier, inom olika grenar av metallindustrin, inom kommunikations- och näringsmedelsverksamheten, i kemiska och läderindustrin ha arbeterskor med framgång blivit upplärda och insatta som ersättning för krigsskyldiga män. Enligt Kruppska gjutstålsfabrikens i Essen sjukkasseberättelse voro därstädes den 31 december 1914 redan 1,329 kvinnor och flickor sysselsatta. Sedan början av innevarande år till slutet av juni har samma firma anställt ytterligare 5,000 kvinnliga arbetskrafter. På landsbygden vilar så gott som allt trädgårds- och mindre jordbruksarbete i kvinnliga händer. De luckor kriget öppnat i de manliga yrkesarbetarnas

led utfyllas av kvinnor. Under det antalet av arbetande män går tillbaka, stiger de arbetande kvinnornas.

Enligt officiell statistik för augusti 1915 hade i 5,648 rapporterade sjuk-kassor de försäkringspliktiga männens antal från den 1 juli till den 1 augusti d. å. nedgått från 4,552,735 till 4,461,550; alltså med omkring 91,185 eller omkring 2 %. De försäkringspliktiga kvinnliga medlemmarnas antal däremot hade på samma tid sprungit i höjden från 3,394,779 till 3,435,373, följaktligen ökats med omkr. 40,594, vilket utgör omkring 1.20 %. Med undantag för maj månad ha sjuk-kassornas försäkringspliktiga manliga medlemmars antal alltsedan krigets början sjunkit, medan de kvinnliga medlemmarnas antal oavbrutet ökats.

Enligt andra uppgifter, vilka tyvärr nu icke kunna kontrolleras, ha de manliga arbetskrafterna från 1 januari till 30 juni detta år minskats med 4.06 %, de kvinnliga däremot ökats med 8.72 % eller i runt tal en halv miljon. Vi göra oss icke skyldiga till någon överdrift, om vi påstå, att alla dessa siffror dock på långt när icke ange det verkliga omfång kvinnoarbetet antagit under kriget. I många familjer har till följd av krigstjänsten, kanske t. o. m. på grund av faderns död, nöden blivit härskarinna. Stora skaror av mödrar, vilka tidigare blott levde för sina plikter i hemmet, ha pålagts tvånget att genom hemarbete, bisysslor och tillfällighetsarbete av den mest olika och ofta växlande art tjäna till hjälp till det otillräckliga krigsunderstödet. Blott ett fåtal av dessa kvinnor ha hittills innefattats i statistiken. Samma gäller om den kvinnliga arbetskraften inom jordbruket.

Vill man göra sig en tillnärmelsevis riktig bild av, hur utomordentligt snabbt hären av yrkesarbetande kvinnor och flickor växer under kriget, måste man också återkalla i minnet, att det finnes ständigt stora massor kvinnor arbetslösa. Såväl arbetsförmedlingarnas rapporter som fackföreningsuppbörderna fastslå, att de självförsörjande kvinnorna och flickorna i högre grad än männen träffas av arbetslöshet. Delvis förklaras detta av tillströmningen av kvinnor, vilka, för att avvända fattigdomen, för första gången se sig om efter någon förtjänst och vilka, såsom fullständigt oupplärda, ofta äldre arbetskrafter, blott med svårighet bliva antagna. Men å andra sidan är också känt hur kriget förlamar verksamheten inom yrkesområden; i vilka talrika kvinnliga arbetskrafter användas. Det må erinras om vissa grenar av textilindustrin, vars behov av arbetskraft icke kunde höjas genom leveranser till hären, om beklädnads- och lyxindustrin såväl som tjänarinnearbetet. Beträktat i detta samband framgår ävenså, att icke blott antalet av yrkesarbetande kvinnor väsentligt tilltagit utan att också

Våra kvinnoklubbar vilja arbeta för människovärde i stället för penningvärde, för kvinnans befrielse, för arbetarklassens frigörelse.

Varför vilja ej alla arbetarkvinnor deltaga i de organiserade kvinnornas upplysningsarbete? Se vi ej dagligen bevis på att en ny, mänskligare åskådning och rättsgrund borde vara rådande i samhället och mellan människorna.

Ur Internationella fackföreningskorrespondensen, som på grund av kriget legat nere sedan aug. 1914, men nu återupptagits, notisera vi:

Det amerikanska kvinnliga arbetareförbundet. Det kvinnliga arbetareförbundets kongress detta år, som sammanträdde i Newyork, var utomordentligt fruktbringande. Till förbundet äro anslutna talrika organisationer, fackföreningskarteller och enskilda personer. Även av landsorganisationen erhåller det ett regelbundet understöd för sin verksamhet med organiserandet av de kvinnliga arbetarna. Ur styrelsens berättelse vilja vi meddela följande:

"Även om då det är fråga om en armé på 7 miljoner lönearbeterskor, av vilka 3 miljoner äro under 21 år, organisationen är av största vikt, så är dock uppfostran av icke mindre betydelse. Att för flickor på 14 år med en lön av 5 cents i timmen och för kvinnor, som arbeta för 3 dollars i veckan klargöra deras arbetskrafts verkliga värde, att uppvisa för dem det tragiska i att de ömsesidigt underbjuda varandra och vissheten att följderna av dessa låga lönesatser skola återverka på kvinnornas hälsa samt på deras hem, att bibringa dem solidaritetskänslan och uppfattningen om ansvar för arbetsförhållandena i deras fabrik, inom deras yrke, att hos arbeterskan inpräglade, att hennes egen och hennes arbetskamraters välfärd beror på hennes mod och hennes medverkan, det är ett av det kvinnliga arbetareförbundets viktigaste uppgifter."

Under stort bifall krävde fru Robins kvinnans politiska och ekonomiska likställighet och påvisade att endast de båda rösträtt saknande grupperna, de immigrerade främlingarna samt kvinnorna, konkurrera med varandra på arbetsmarknaden. Hon fordrade rösträttens möjligaste snara utsträckning till kvinnorna.

Förbundet äger sedan någon tid en egen skola för utbildandet av kvinnliga agitatorer, varav fackföreningsverksamheten är i stort behov.

Kongressen sände en deputation till Förenta staternas president, Wilson. Denna framlade för honom resolutioner, i vilka landets kvinnliga fackföreningsmedlemmar inlade protest mot kriget och fordrade vapenexportförbud. Resolutionerna, som överlämnades till Wilson av Agnes Nestor, handsk-arbetareförbundets ordförande, vände sig särskilt mot den hemliga diplomatin. Presidenten svarade, att han i hög grad intresserade sig för dessa strävanden.

En ny facklig kvinnotidning skall, enligt beslut på de tyska kvinnliga fackförbundens senaste konferens, snarast möjligt upprättas. Den skall till självkostnadspris tillställas de anslutna organisationerna till utdelning bland medlemmarna.

fältet för hennes förvärvsmöjligheter måste ha anmärkningsvärt utvidgats: för kvinnoarbetet ha yrken öppnats, som ända tills före kriget gällde som mannens verksamhetsområde.

(Forts.)

Kvinnorna och det kommunala arbetet.

II.

Nu övergå vi till själva rösträtten för landskommunen.

Det är en ledsam historia — ty här, liksom då det gäller stadskommunen, mötas vi av den så förhatliga 40-gradiga fyrskalan, som helt enkelt sätter "penningepåsen över människovärdet". Denna 40-gradiga fyrskala är helt enkelt en skam för vårt land, och varje vaken socialdemokratisk kvinna borde anse det såsom en hederssak att indirekt genom sin röst medverka till upphävandet av denna ovärdiga 40-gradiga fyrskala. Direkt kunna vi visserligen ej avskaffa den, men vi kunna, genom att invälja socialdemokrater i landsting och stadsfullmäktige, sätta in vårt folk i första kammaren och därigenom visa vår fasta vilja, att genomtvinga en ändring av dessa orättfärdiga förhållanden.

Kom ihåg, att vi få ingenting till skänks av vår förbenade höger!

Dess lösen är: Makten skall ligga där den ligger!

Men känna vi vårt ansvar och "sätta hävstången till" så skola vi vinna målet.

Rösträtt å kommunalstämma har var och en som är svensk undersåte, "välfrejdad" och skattskyldig till kommun samt har betalt förfallna kommunalutskylder.

(En mängd "trasselstreck" finnas — men de löna ej mödan ens att söka klara ut.)

Vad som intresserar oss mest är hur "den 40-gradiga" ställer sig. År 1910 fingo vi "denna 40-gradiga", förut hade vi "den 100-gradiga", då folkets djupa lager voro totalt rättslösa gent emot storfyckarna i allt som rörde de så viktiga kommunala angelägenheterna och under denna tid var det också som "storfyckarna" skötte de kommunala ärendena efter sitt huvud — sig själva till gagn men småfolket till ogagn.

Enligt de gällande bestämmelserna* beräknas röstetalet på följande sätt

* Uppgifterna äro hämtade ur "Svensk Kommunalkunskap", Medborgarens bok. Andra upplagan utkommen 1915. Boken rekommenderas till alla.

för den inkomst man är skyldig att betala för.

För inkomst upp till 1,000 kr., beräknas en röst för varje påbörjat belopp av 100 kr., och för inkomst, som är högre än 1,000 kr. beräknas 11 röster, samt därutöver en röst för varje påbörjat belopp om 500 kr., varmed inkomsten överstiger 1,500 kr., så att inkomster över 1,500, men ej över 2,000 kr., medför 12 röster o. s. v.

Ingen får utöva rösträtt för mer än 40 röster eller i något fall för större röstetal än som svarar mot en tiondedel av kommunens hela röstetal efter röstlängden.

En mycket viktig sak är att noga tillse att man är klar i röstlängden. Denna skall upprättas enligt fastställt formulär och skall upptaga alla kommunens röstberättigade jämte deras röstetal. Längden skall granskas och justeras av kommunalstämman och träder i kraft vid decemberstämman.

Den skall upprättas i två exemplar. Det ena skall anslås i sockenstugan och det andra förvaras hos kommunalnämnden.

Det var i högsta grad av behovet påkallat att man i detta fall erhöi klara föreskrifter, ty oerhört mycket trassel har här varit rådande.

Ingenstädes har "fyckväldet" firat större triumfer än just ute i landskommunerna — där "storfyckarna" i forna dagar farit fram med en hänsynslöshet utan like — utan ens en tanke på småfolkets väl.

Den röstberättigade kan ge fullmakt åt annan person — men man äger ej rätt att rösta med mer än en fullmakt. Denna fullmakt skall vara antingen skriven och undertecknad av utställaren och försedd med hans sigill eller också undertecknad och bevitnad av två personer.

(För min del har jag alltid röstat genom att lämna min fullmakt hemma i Stockholm uppe på kommunexpeditionen — ett mycket bekvämt sätt. Man främjar lika bra intressena på det sättet som genom att rösta själv. Och tusentals kvinnor ha kommunal rösträtt — men kunna ej förmås att rösta — varför ej lämna fullmakt?)

Ett annat ytterst viktigt kapitel är kommunalutskylderna. Kommunalt skattskyldi-

ga äro fastighetsinnehavare och taxerade inkomsttagare.

(Den som önskar närmare utredning skaffar sig Medborgarens bok, del II.)

En annan viktig punkt är Debiterings- och uppbördslängden. Den skall uppgöras av kommunalnämnden efter fastställt formulär och skall innehålla hänvisning till de beslut, på vilka årets utdebitering grundar sig.

(I "längden" skola ävenledes beslutade utgifter till kyrka- och skola upptagas.)

I slutet av november avlämnas röstlängden jämte debiterings- och uppbördslängden till stämmans ordförande, som genom kungörelse utsätter plats, där kommunens skattskyldige under 14 dagar från kungörelsens uppläsande i kyrkan äga rätt att granska den.

Därpå uppläsas längderna å "decemberstämman", då anmärkningar mot desamma kunna göras. Stämman avgör huruvida klagomålen skola godkännas eller ej. Därefter undertecknas längderna av stämmans ordförande och två vid stämman närvarande — (icke medlemmar av kommunalnämnden).

Den skattskyldige som icke på "decemberstämman" passat på att framföra sina klagomål har mistat all rätt till vidare klagan.

Efter den av stämman fastslagna debiteringslängden utskrivs sedan debetsedlarna.

Uppbördsstämman skall hållas före 1 mars av kommunalnämnden, eller vissa dess medlemmar, såvida ej kommunalstämman annorlunda beslutar ifråga om tid och sätt.

Utskylderna kunna fördelas på två eller flera terminer.

Efter uppbördsstämman upprättas för varje valdistrikt dels avskrivningslängd, upptagande de som beviljats avskrivning — med angivande av avskrivningsorsaken — dels restlängd å övriga skattskyldiga som ej vid stämman guldit (betalt) sina kommunalutskylder.

Dessa längder skola, inom två månader efter uppbördsstämman, insändas till kronofogden.

(Hållas flera uppbördsstämmor upprättas längderna för varje.)

Kronofogden skall lämna kvitto på att restlängden är mottagen och låta indriva de resterande

de skattebeloppen, vilka därpå översändas till kommunalnämndens ordförande.

Som vi se är det en rätt invecklad procedur, som lantkommunernas medlemmar ha att sätta sig in i. Men för de kvinnor, som äro vana vid föreningsarbete, är det lätt nog.

Vi övergå nu till stadskommunerna och skola där framför allt sysselsätta oss med bestämmelserna för Stockholm.

Varje stad med underlydande område utgör en kommun.

Stadskommuns beslutanderätt utövas vid allmän rådstuga (motsvarande kommunalstämma) eller genom stadsfullmäktige (motsvarande kommunalfullmäktige).

Stadsfullmäktiges antal kan växla. De skola dock vara minst 20 och högst 60. (Stockholm har dock 100.) "Allmänna rådstugan" bestämmer inom fastställda gränser antalet.

Stadsfullmäktige väljas bland kommuns röstberättigade medborgare — efter den 40-gradiga fyrskalan. Valen ske med slutna sedlar och f. o. m. 1910 tillämpas det proportionella valsystelet. Därigenom bli alla de olika partierna företrädda. För oss kvinnor gäller det, att bevaka vår rätt genom att i stadsfullmäktige sätta in socialdemokratiska representanter, både män och kvinnor, och därigenom bidra till kommunalsocialismens utveckling och seger.

Kom bara ihåg vad stadsfullmäktige ha att besluta om — bland annat om fria barnbispisningen vid våra folkskolor, ordnandet av hela vår livsmedelshandel, brännvinsförsäljning m. m., så kan t. o. m. den mest okunniga kvinna fatta huru viktigt det är, att vi bevaka vår rätt vid dessa val.

För att kunna väljas till stadsfullmäktig skall man ha fyllt 25 år, "självråda över sig och sitt gods" och äga medborgerligt förtroende. (Dessutom en del andra bestämmelser.)

Gift kvinna, som är röstberättigad är valbar, trots det att hon står under mannens målsmansskap.

En kvinna, vald till stadsfullmäktige, kan när som helst avsäga sig uppdraget.

En del ämbets- och tjänstemän kunna icke väljas till stadsfullmäktige, bland dessa ej landshövding, landsse-

kreterare, landskamrerare och magistratspersoner.

Stadsfullmäktige väljas för 4 år, med ombyte av hälften var 2-årsperiod.

Stadsfullmäktige välja årligen inom sig ordförande och vice ordförande.

Vid den så ytterst viktiga röstningen äro följande regler gällande:

1) Vid omröstning har varje stadsfullmäktig en röst, alldeles såsom i kommunalfullmäktige och kommunalnämnd.

2) Till beslut erfordras i vissa frågor $\frac{2}{3}$ majoritet, i andra endast enkel.

3) Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst, utom vid val, då lottning skall ske.

Dessutom erfordras i vissa fall såväl länsstyrelsens som regeringens fastställande av fattade beslut.

Vi skola nu i allra största korthet tala något om magistraten och drättselkammaren m. fl., som spela en så ytterst viktig roll.

Magistraten utgör stadens styrelse och består av borgmästare och rådmännen.

Såsom domstol kallas magistraten rådhusrätt.

Stadens kommunalt röstberättigade män ha att vid val av borgmästare uppsätta tre på förslag, och "konungen" (k. m. t) utser en.

Rådmännen utses antingen av stadsfullmäktige eller allmän rådstuga.

Drättselkammaren har att sköta stadens räkenskaper.

Hälsövardsnämnd skall finnas i varje stad, och har ett ytterst viktigt värv att fylla. I denna nämnd skall sitta 7 ledamöter.

Fattigvårdsstyrelsen är en annan institution, som har att handhava stadens fattigvård; varje stad utgör ett fattigvårdssamhälle. I denna styrelsen skall sitta minst 5 ledamöter.

Så ha vi byggnadsnämnden, bestående av 3—5 ledamöter, samt dessutom en stadsbyggmästare och en stadsingenjör. Inför denna nämnd skola ritningar och förslag till byggnader framläggas till granskning och godkännande.

Så ha vi Ordningsstadga för rikets städer, som lyder under polismyndigheterna — och som är rent oformlig i all sin brokiga mångfald.

Vad särskilt Stockholm angår skiljer sig huvudstaden från andra städer.

Först ha vi överståthållaren med

överståthållareämbetet. Det har 3 avdelningar: kansliet samt avdelningarna för uppörden och polisärenden.

Polisärendena äro delade på polis-kammaren och polisdomstolen. Den förra rannsakar i brottmål, den senare avdömer förbrytelser mot ordningsstadgan, fylleriförseelser m. m.

Magistraten består av borgmästaren med 20 rådmän, under överståthållaren som ordförande.

Stadens beslutanderätt utövas av 100 stadsfullmäktige (de 100 tyrannerna, som vi ju pläga kalla dem), valda på basis av den 40-gradiga.

Dock få dessa ej befatta sig med förvaltningen eller verkställigheten av sina beslut; detta åligger de respektive nämnderna.

Representanterna i dessa utses av stadsfullmäktige och ha oerhört viktiga poste att fylla.

Under stadsfullmäktige höra:

Beredningsutskottet, vars uppgift är att noggrant följa och övervaka stadens förvaltning, bereda alla ärenden och övervaka verkställigheten av fullmäktiges beslut. Detta utskott består av 1 ordförande, 1 vice ordf., 10 ledamöter och 5 suppleanter.

Drättselnämnden med 20 ledamöter. Två avdelningar finnas. Den ena har hand om penningeförvaltningen, den andra ordnar alla frågor som röra byggnader, planteringar, renhållning och vattenledning. Hälsövardsnämnden består av 7 ledamöter: polismästaren, förste stadsläkaren, en vald av magistraten, 4 av stadsfullmäktige.

Fattigvårdsnämnden består av 12 ledamöter. (I varje församling finnes dessutom en särskild fattigvårdsstyrelse.)

Så ha vi handels- och sjöfartsnämnden, bestående av 12 ledamöter, och den så viktiga byggnadsnämnden, bestående av 5 ledamöter.

Dessutom ha vi:

mantalsnämnden,
kyrkogårdsnämnden,
slakthus- och saluhallsnämnden,
styrelsen för gas- och elektricitetsverken,

arbetsförmedlingen, som består av 10 av stadsfullmäktige valda ledamöter, (5 arbetsgivare, därav 1 kvinna, och 5 arbetare, därav 1 kvinna).

statistiska kontoret,
lönenämnden,
hamnstyrelsen,

St. Stads Lantegendoms-
nämnd och den så ytterligt viktiga
Stockholms folkskoledirek-
tion — bestående av 29 ledamöter,
därav 14 valda av stadsfullmäktige, 14
av församlingarna och 1 av konsisto-
rium.

Detta är i allra största korthet vad
vi måste ha en aning om — innan vi
kunna förstå det oerhörda infly-
tande kommunalpolitiken har på
hela vårt dagliga liv.

Och väl vore om våra kvin-
nor ville förstå detta och mer
än hittills deltaga i våra
stadsfullmäktigeval samt där bevaka
småfolkets rätt!

I några kommande artiklar skall
jag belysa några av de viktigaste punk-
terna på vårt eget kommunalprogram.

Men jag ber er banka in i huvudet
dessa enkla grundlinjer,
så ni kunna förstå vikten av vårt ge-
mensamma arbete på det kommunala
fältet.

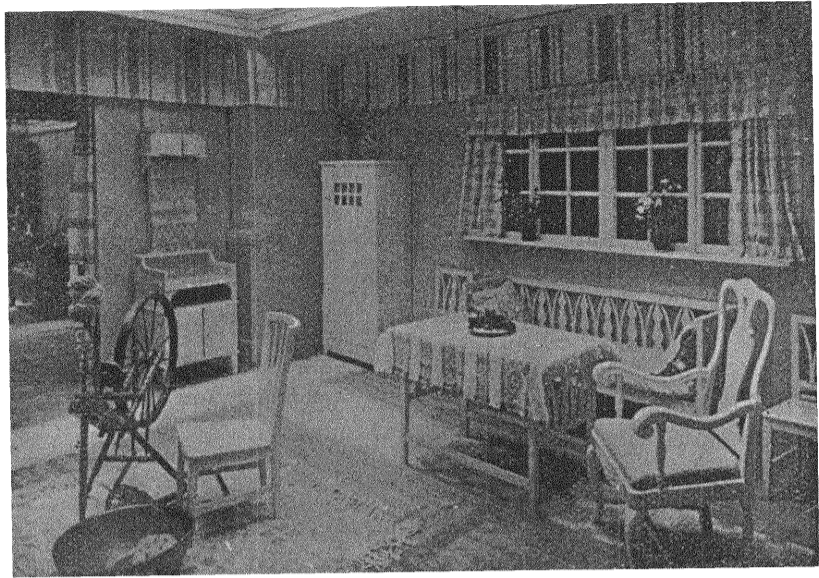
Kata D—m.

»I nöden prövar man vännen», säger
ett gammalt ordspråk. Hårda tider få
nu också våra kvinnoklubbar genomgå.
Dessa uppbäras ju uteslutande av ar-
betarkvinnor och vi måste sätta som ett
mål och som en heder att behålla våra
organisationer, om så hela världen stode
oss emot. På högre ort gör man intet
eller så gott som intet för att lätta den
tryckande dyrtiden. Det ser ut som
man vore nöjd med att så helt och
hållet få matfrågan att bli kvinnornas
enda bekymmer och få dem att glömma
allt annat, så det vore alldeles för stort
tillmötesgående mot reaktionen, att offra
alla andra intressen för matfrågans
skull.

Nej, låt oss i dessa hårda tider ar-
beta för kommande ljusa, bättre. Kvin-
norna ha sin uppgift given. Släpp ej
taget! Svik ej!

Det finns inte så blytungt ord som
»det går inte». Vi möta det ofta vid
vårt organisationsarbete från ljumma
och tvivlande vänner. Det förlamar
vår handlingskraft och förtager oss ar-
betsförmågan.

»Det går inte» är raka motsatsen till
»den tro som kan försätta berg». Lyssna
ej till de räddhågade, som alltid vilja
hålla oss tillbaka med sitt hopplösa:
»Det är inte värt att försöka för det
går inte».

Vardagsrum med hemslöjds Möbel.

Hemslöjden i småbrukarhem-
men av *Elisabeth Wærn-Bugge* är en
av de förträffliga små handböcker, som
utgivnas för *den mindre jordbrukaren å
Sv. andelsförlaget*. Detta häfte kostar
25 öre.

Författarinnan, som äger utbildning i
allt vad till hemslöjd hör, och ägnat
den största delen av sitt livs verksamhet
häråt, påvisar hur nära samband hem-
slöjden äger med jordbruksrörelsen, och
hur den senares ekonomi är intimt för-
enad för sin framgång även med den
egna tillverkningen av vävnader, kläder
och husgeråd.

I skriften påpekas i hur hög grad
förr i världen det även arbetades för
avsalu. Så fanns (t. ex. i Älvsborgs län)
vid landskaps- och stadsgränsernas tul-
lar för såväl in- som utförsel år 1850
ej mindre än 70 miljoner alnar väv
och dessutom 1,193,000 dukar. Då
man kan antaga att 30,000 kvinnor
inom länet bedrevo denna slöjd så till-
verkade således varje kvinna i medeltal
230 alnar väv och 40 dukar utom att
hon skötte sitt hem, sädesbärgningen
och boskapsskötseln.

Såsom följd av maskintillverkningen

kan naturligtvis hemslöjd icke vidare
uppstå i en skala, som tillnärmelsevis
uppgår till den här omtalade, men »för
de enskilda hemmen bleve den dock
av ett tillräckligt stort värde för att det
skulle väl löna sig att återinföra den».
Vidare påpekas att den »under vissa
betingelser kan försvara sin plats vid
sidan av fabriksarbetet även som salu-
vara».

Även träslöjden rekommenderas med
rätta, vilket vår bild, som är en av
häftets illustrationer, vill demonstrera.
»Huru trevligt blir ej ett hem, där den
flitige husfadern om aftnarna sysslar
med sin slöjd, skär ut och sirar sina
bohagsting, sin hustrus sylåda, ramarna
kring barnens porträtt eller karmen på
gamla farfars stol. — Huru mycket be-
hag i hemlivet vinnes ej, om hustrun
förstår att ordna sysslorna praktiskt, så
att det dagliga arbetet går undan och
det blir tid att slå in en bit i väven
eller med bindningen i hand språka
med man och barn vid aftonbrasan» —
Den lilla skriften av Elisabeth Wærn-
Bugge bör läsas av en var och tilläm-
pas, även om det kan ske i mycket
ringa utsträckning. A. L.

Norge=brev.

Kristiania 7 okt. 1915.

Genast man anländer till Norge i
dessa dagar märker man att landet är
i val. Tidningarna äro överfyllda av
polemiker och föredragsreferat; an-
nonsavdelningarna upptagas sidvis av
annonser om möten och föredrag. Jag
hade tillfälle att se förra valkampan-
jen och konstaterar genast att denna
gång är agitationen flera gånger väl-
digare och kraftigare.

Partiet sänder sedan flera måna-
der tillbaka alla sina talarekrafter nä-
stan dagligen i elden; väldiga turnéer
äro anordnade överallt i detta vid-
sträckta lands alla olika distrikt. Och
de olika lokala partiorganisationerna
jämte partidistrikten sörja för husagi-

tation i det oändliga. Ungdoms-
förbundet har hämtat mönster
från Sverge och dess röda bil gör
våldig lycka överallt där den drager
fram. Folk samlas till möten som al-
drig tillförne för att skåda denna röda
bil och dess talare och lyssna till vad
de ha att säga. Även Kvinnoför-
bundet drager sina strån till den
våldiga agitationsstacken. Jag träffa-
de i går fru Helga Nitteberg,
som sköter Kvinnoförbundets expedi-
tion och som sedan gammalt har många
bekanta inom rörelsen i Sverge. Hon
stälde sig genast med allra största
älskvardhet till min disposition då hon
hörde att det gällde få några upplys-

ningar i och för några rader i Morgonbris. — Kvinnoförbundet har sänt ut inalles fyra stora turnéer, under vilka en mängd föredrag ha hållits. Och det har låtit trycka ett upprop: "Kvinnor i stad och på landsbygd, rösta ner matförädrarna och militäristerna!" i 60,000 ex., som utdelats vid mötena och husagitationen. Dessutom ha förbundets olika avdelningar runt om i landet själva anordnat en väldig mängd möten. Och likaså ha en hel del kvinnor talat på av partiet anordnade möten. — Fru Nitteberg är mycket optimistisk. Hon tror, att kvinnorna nu, efter de tider de på sistone fått gå igenom och den agitation, som bedrivits på dem, skola veta att rösta rätt, r ö s t a r ö t t. Kvinnorna ha ej i någon enda av landets alla kretsar lyckats placera någon av de sina som stortingsmannakandidater, men ej mindre än 12 kvinnor stå uppställda som suppleantkandidater, de flesta socialdemokratiska kvinnor. (Jag ser just, när jag skriver detta, att det nyss utkomna numret av "Kvinden", som fru N. överräckte åt mig, innehåller upplysningar om dessa saker. Kristiania har uppställt sex av dessa tolv kvinnor. Av dem är fru Martha Tynæs den enda, som har hopp om att bli vald. En enda av alla dessa kvinnor är säker på att bli stortingsmannasuppleant, nämligen fru Anna Lamgaard, som är uppställd av Arbeiderpartiet i Lademoens krets i Trondhjem, den bekante stortingsman Buen's krets.)

Samtalet gled så över från valen, som synes arta sig utmärkt, till Kvinnoförbundet. Fru Nitteberg upplyste om att Kvinnoförbundet egentligen stiftats i början på 1900-talet, då spörsmålet om kvinnornas rösträtt stod på dagordningen, därför att man tyckte att de kvinnliga fackföreningarna ej voro tillräckligt politiskt intresserade. Ända till 1908 hade förbundet ej en enda avdelning utanför Kristiania, men då satte man i gång en kraftig agitation med det resultat, att man nu räknar ej mindre än 70 avdelningar med inalles 3,000 medlemmar. Dessutom finns det en hel del kvinnoföreningar, som tillhöra partiet, men ännu ej anslutit sig till Kvinnoförbundet. I Kristiania finnes 9 olika kvinnliga avdelningar, 2 inom var och en av de fyra politiska kretsarna och 1 i den femte kretsen. Kvinnoavdelningarna äro ju ännu rätt så små, men de gå framåt. Det är ju också klart, att organisationerna under sådana dyrtids- och eländiga bostadsförhållanden, som sätta sin stämpel på Kristiania, skola vinna tillslutning från folk, som förut stått rätt så likgiltiga. Sedan flera år tillbaka ha bostadsförhållandena i Kristiania varit snart sagt världsberömda. På vintern 1912, då den som skriver dessa rader bodde i Kristiania och hade tillfälle att genom personliga undersökningar se eländet på nära håll, försäkrades från flera personers sida att bostadsnöden nu hade nått sin kul-

TÖRNEMAN: Timmerflottare.

men. Men efter att ha hört de få exempel fru Nitteberg drog fram kan jag förstå, att det tvärtom blivit ännu värre på dessa år. Hör här! En annons i en aftontidning härom dagen om en ledig trerumslägenhet för 800 kr. hade till följd att påföljande dag hade 300 — säger och skriver 300! — familjer anmält sig som spekulanter! En enrumslägenhet till 25 och 30 kr. pr månad är det normala. För kort tid sedan var en enrumslägenhet annonserad ledig till ett pris av 16 kr. pr månad. Påföljande morgon kl. 7 stod i trapporna i ifrågavarande hus en lång kö med spekulanter. Alla som hade barn avskedades först utan tvekan! Sedan började granskningen av de andra från värdens sida. Och ett ensamt par fick lägenheten på villkor, att de genast betalade förskott på hyran. Sedan uppdagas att lägenheten vimlade av kackerlackor och annan ohyra. Icke en bit mat kunde förvaras inomhus. Familjen var bunden med ett rätt långt kontrakt och måste äta ute! Så är det, och det ser inte ut att bli bättre inom den närmaste tiden. Kommunen har visserligen uppfört några stora, nya komplex de sista åren, men de äro ju som en droppe i havet.

* * *

Fru N. bad mig framföra en hjärtlig hälsning till fru Kata, fru Sterky, fru Gustafson och hela den svenska socialdemokratiska kvinnorörelsen.

O. Grimlund.

Tänk på att varenda en av oss bära vi ansvar för vår klubb. Ingens arbete är betydelselöst!

Besök klubbens möten och tag med någon ny medlem, det är dock en uppmuntran för dem som hårdast få arbeta för vår organisation.

Grått.

Skymningens gråbleka ljus svinner sakta bort likt en uppslammad flods omärkligt glidande yta. Dovt ringa kyrkklockorna i ängslig takt och ton. Sakta och varsamt bäres en bår av fyra gråklädda med röda-kors-bindlar om armarna. Fyra lika klädda följa efter. På båren ligger en rysk invalid, som skall till lasarettet för operation. Febern har varit för hög för att fortsätta med tåget, som håller nere vid hamnen, färdigt att avgå med ett par hundra andra mindre sjuka invalider. En flock olyckskamrater spatsera fram och åter i järnvägsparken, nöjda och belåtna, blossande på cigarretter — svenska "kärleksgåvor". En haltar fram på ett ben och krycka och vill ge mig en mauserkula. Jag frågar honom om han fått den genom kroppen, men sanningsenligt förklarar han på brutentyska, att han hittat den vid Lemberg. Han är klädd i en tunn snusbrun jacka av obestämt snitt och har svarta byxor — ena benet "uppvikt", svarta korta stövlar. Ser så hjälplöst vänlig ut. Visar sin dödsbricka, en blyplatta i oval form med tre siffertal i sick-sacklinje och i ena hörnet en liten tillplattad ring. "Lever än!" nickar han glatt. Men vilket liv! Oskyldiga offer! Som andra kamrater i miljonertal. Och i alla land. "Och huru länge lever du själv i dessa relativt "lyckliga förhållanden?" frågar en röst. Kan-ske en dag det klämtar i klockorna med hårdare slag och i hastigare takt och kallar "man ur huse". Till vad? Försvar av fosterlandet naturligtvis. Men skall detta inte ske i onödan utan när det verkligen behövs är det inte en dag för tidigt, att alla de små krigsberusade svenska D'Annunziorer få en kall dusch, en besinningens svalka över sig, seende verklighetens krigsfasa i anletet. Och sådana små spegelbilder visas dagligen fram här nere. Människoanleten, mera liknande Medu-

TÖRNEMAN: Bretagnare.

sas förstenade än människosöners personlighetspräglade anletsdrag. — — —

Så kavlar han upp den ena — "den bästa" — armen och visar ärrade sår. Strimmor av snitt här och var. En runstav lik. Den andra armen i bandage och jag ber honom ej lösa upp det i rädsla för löss, men han vill så gärna visa, att det är ett svårt sår, ett hugg av sabel och hur bra det läks och vilket hopp han sätter till livet just där för. Så ger han mig sin dödsbricka och den tillplattade spetsiga kulan och gör en preussiskt fin honnör och haltar bort med de andra av flocken, ty det gäller instigning i vagnarna. Jag ville följt honom på vägen ett stycke; både av medkänsla, ty han var en verkligt sympatisk ryss och det är ovanligt bland dessa andra, som dagligen passera och med eller utan egen förskyllan se ovanligt "främmande" ut; så även av en förklarlig nyfikenhet att med egna ögon se den krigets ande, som dessa människor känt sväva över och omkring sig och med egna öron höra ord om det hemska. Ord, som äro rätt tafatta och barnsliga, ty nog verkar en ryss, som den jag nyss lämnade, en 20—25-årig "lillryss", som ett oskyldigt och stort barn för en västerlänning. Jag tror dock han äger det mod vi prisa så högt, fast av förklarliga skäl det ej kan träda i dagen, när det, som bäst skulle föra fram det i ljuset — entusiasmen för saken — fattas.

Inne i vagnarna höres ett sorlande mummel. Är det sång eller gräl? Jo, säkert sång, fast entonig och skrovlig tills omkvädet kommer och många stämma in med vild fart och allt slutar med ett långdraget ha-a-a-a-a-a, ha-a-a-a-a-a. I sängarna ligga de svårt sårade tysta och stilla. Plocka på fil-

ten efter något; en karamellpåse, en blomma eller cigarrett.

Doktorn gör sin rond. Känner på pulsen hos någon feberhet. Skyndar vidare. Nästa, nästa i en lång följd. "Systerar" glida tysta förbi med förbandssaker. Vårdarna leda med milt våld de sjuka bort från plattformarna. Blott de som kunna reda sig själva få stå kvar. Nu glider tåget bort. Hurra, hurra! Oh-oh-oh-oh! Oh-oh-oh-oh! De vifta med armstumparna, som inte kunna göra honnör på "riktigt" vis. De andra stå strama som ljus med handen vid mösskärmen. Några "systerar" vinka med näsdukarna. Folket omkring i en brokig ring viftar med näsdukar, mössor och hattar. En tår fälles här och var, omärkt hos mången, synbart och snyftande högt från flera kvinnor.

Kvinnor, som kanske bättre än männen känna det förfärliga och pinande vid anblicken av dessa olyckliga fosterlandsoffer och instinktligt tänka: Vore det min älskade, min broder eller fader jag såge sådan? Ja — om.

Men varken den enes eller andres tanke förmår ändra det förfärliga. Blott ett oförtrutet arbete, eldat av levande och brinnande medkänsla för en lidande mänsklighet förmår taga ett steg mot målet — freden.

Vad hjälper kongresser med vackra tal av diplomaterna? Jag tror inte fullt och helt på alla fredsapostlar heller. Om dem gäller väl bibelordet: "Många äro kallade, men få äro utvalda."

En eldsjäl med gudakraft, den väntar världen på. Och drömmer Nirvanadrömmar under tiden.
Lucidor.

Sonen.

Eftermiddagssolen kastade sina strålar in i det hemtrevliga rummet, där fru Solveig Grane satt nedlutad över sina räkenskaper. Hennes ansikte var ej längre ungt, därtill hade långa, smärtsamma år lämnat allt för tydliga spår, endast i ögonen fanns ännu en lidelsefull styrka, som förlänade glans åt detta ansikte, inramat i det vackert gråsprängda, yviga håret.

Egentligen gjorde hon intryck av en person, som lever under inflytandet av någon slags inspiration, en extas, som i vissa ögonblick lyfter henne över så mycket, som andra skulle ha fallit omkull på. Dragen hade denna egendomliga blandning av stark spänning och drömmande tankfullhet, som blott finnes hos ett fåtal.

Fru Grane var vad man i bästa mening vill kalla en hemmets kvinna. Hennes sinne hade inte, som så många andras, inom de fyra väggarna krympt ihop. Det kretsade inte envist kring de egna intressena. Nej, det var just i uppgiften som maka och mor hon sett horisonten vidgas och fått ögonen öppna för andras lidande.

För kvinnosaken var hon en varm kämpa. I dess med- och motgångar deltog hon lidelsefullt.

Stod inte också tiden väpnad till tänderna för att riva ner det ett fåtal med utsäglich möda byggt upp?

Världskriget!

Se där det ord, som hade makt att driva alla drömmar på flykten och insvepa allt i hopplöst, ogenomträngligt mörker.

Underkastelsens mörker!

Fru Grane slog med en smäll ihop den stora boken framför sig. Tankarna hade åter löpt in i den gamla, vanliga fåran.

Ur krigshändelsernas kaos hade en tilldragelse ristats med eldskrift in i hennes minne.

Invalidtåget!

Dessa människorester, som forslas genom främmande trakter tillbaka till hemlandet.

Vilken vidrig tidsbild!

Maktbegärets, vinningslystnadens offer. De politiska intressenas martyrer.

Hon såg ånyo scenen framför sig vid den lilla järnvägsstationen i Nerke. När hon betraktade den tysta gatan, som låg här utanför hennes fönster, tyckte hon nästan att den blev identisk med den.

Samma oberördhet, samma soliga fred.

Sommarro och sommarvila.

Då kommer det dystra tåget ångande. Med flämtande andedräkt stannar det vid den lilla idyllen och där höja sig i två rader mellan stenkolsrök och ånga förvildade, bistra ansikten.

Öga mot öga — för andra gången.

Blickarna korsar varandra som vassa klingor.

”Var det kanske du, som gjorde det? Är du orsaken till att jag vänder tillbaka i detta skick? Varför gjorde du då inte slut på mig med detsamma, varför sände du inte en salva, som tog?”

I samma ögonblick mildras emellertid uttrycken.

”Ack, du gjorde ju endast din plikt — du lydde, som jag!”

Plikt! Ja, det är just det upprörande! Plikt att förgöra och bryta ner. Plikt att skövla främmande länders vår.

Hata hade man ändå inte kunnat lära dem.

Det berättades att soldaterna mellan drabbningarna gingo över till varandra eller utbytte vänskapliga hälsningar.

Fiende, det ordet var för länge sedan utstruket. Det tillhörde en gången generation.

Hur förnedrande var då inte den ställning i vilken de befunno sig!

Fanns det då ingen, som vågade sätta sig till motvärn, ingen, som hade mod att visa sin övertygelse?

Fru Grane reste sig. Som vanligt, när hon var på något sätt upprörd, kunde hon inte vara stilla.

Plötsligt stannade hon, liksom gripen. Hennes blick gled, hypnotiserad, upp till ett porträtt, som hängde över skrivbordet. Det var sonens fotografi. Hans gossaktiga drag tycktes henne i detta ögonblick ha något egendomligt rörande över sig. Det var som om uttrycket i hans ansikte plötsligt levandegjorts för henne.

Och det slog henne som ett slag.

Han, ynglingen där, hennes egen gosse, i den blåa sjömansblusen med det rena, allvarliga barnansiktet, han skulle inte svika.

Hans skulle inte fegt uppgiva sin grundsats om han en gång stod inför avgörandet, han skulle inte förmås att göra något mot sin övertygelse.

En skälvning genomilade henne.

Den ångestfulla känslan inom henne var fullkomligt ny, men det var med

bävan hon betraktade det uttrycksfulla barnansiktet på fotografien. Hennes egen son! Kinderna hade ännu kvar den första ungdomens rundning och halsen stack blomlik upp ovanför sjömanskragen, men det var blicken man ovillkorligen måste lägga märke till, den koncentrerade styrka, som låg i den. Ovanlig för att tillhöra ett barn.

Nej, den som redan vid den åldern har det uttrycket i sin blick går inte tillbaka på halva vägen.

Den svidande känslan lämnade henne inte. Hon kunde inte låta bli att fullfölja den föreställning hon satt upp för sig.

Hennes son skulle bli en fredens man, inte bara i ord, utan också i gärning. Han skulle inte utgjuta människoblod, han skulle inte hjälpa till att skövla främmande länders vår, bära hand på deras ungdom, varje nations must och kärna.

Inte i fosterlandets namn, inte i något annat namn i världen!

Där var just det hårda, hon stötte på, den vassa taggen i hennes stoltaste, mest upphöjda glädje.

Inte i fosterlandets namn.

Hennes son skulle bli en av dem, som vägrade fullgöra sin värnplikt.

Det var den enkla konsekvensen av hennes drömmar.

Och vad konsekvensen av ett sådant handlingssätt var det visste alla. De visste att den, som gjorde sig skyldig till ett sådant brott, visade sin hållning i det här fallet, så att säga kvävde sin egen andedräkt. Hon visste, att de hade rätt att bura in hans ungdom, beröva honom varje lyckomöjlighet, utstänga solljuset, den sötma var och en vill draga ur det liv han blivit född till.

I fängelsecellen blomstra inga rosor.

Det var den tragedi samhället själv skapat.

Fru Grane genomgick i tankarna sitt föregående liv. Sitt korta, inte allt för lyckliga äktenskap. Dotterns död, som hotade ta all kraft från henne. Till slut sonens födelse det sista äktenskapsåret, mannens bortgång just när denna glädjeblixt så oväntat kastat sitt ljus över deras samliv.

Efter mannens död hade hon helt och hållet tagit affärerna om hand, och lyckades också att ur dessa kvarlevor av ett välstånd rädda en återstod, så pass stor att det räckte till uppehälle åt henne och sonen.

Kärleken till detta barn hade utvecklat det djupaste, rikaste i hennes väsen; det lidelsemättade i hennes väsen fick ett sunt, friskt avlopp.

Och så skulle hon kanske behöva bli vittne till att detta liv förspildes, denna kraft långsamt sinade bort?

Det var ett tungt offer.

Hennes tankar gingo till de stridande länderna. Ur stora, öppna sår förrann deras kraft dag efter dag. Ingen hade makt att hindra blodflödet, att hämma det. Vågor av ungdom och spänstighet och drömmar förde det med sig.

Och nu skulle kanske en ny ström föra bort hans liv?

Freds rörelsen!

Det straffet var utsett åt den, som beslutat bruka sina vapen i rättfärdighetens tjänst, i människokärlekens namn.

Och snart, snart skulle det stå vid avgörandet. Ödet nalkades oundvikligt.

Det ligger ändå något hänsynslöst i tidens flykt; varje gången dag är som ett utsagt ord, den kommer aldrig tillbaka.

Hennes ögon sökte återigen barnfotografien. Hon tyckte att konturerna till hans liv tecknades upp för henne i stora, raska drag.

Hon bävade.

En stor tanke har alltid något förskräckande i sig. Den kan draga en in i en virvel, under vilken man ibland förlorar fotfästet.

Eller måste hon kanske till slut erkänna att hon var feg, att hon inte var beredd att offra när det gällde hennes eget kött och blod?

Ah — varje människa är ju i grund och botten alltid sig själv; hon måste själv välja när hon kommit till det skedet. Inte ens en mor kan ändra riktningen av sitt barns liv.

Nej, feg var hon inte, hon skulle inte tveka när det en gång gällde; det var endast en frist hon ville ha, hon bad om, både för sonens skull och för hennes egen.

Ännu behövde han växa sig stark, vara sorglös och fri. Utan ansvar, utan uppgift. Leva för dagen, fröjda sig åt solljuset. Erfara tjusningen av sin egen, vaknande styrka, utan dystra reflexioner, utan ett hotande ödes mörka, förskräckande skugga.

Anna-Lisa Hjort.

Låt soc.-dem. kvinnornas julflagga pryda varje julgran!

Nya belgiska dokument.

Emile Waxweiler: Belgiens öde. Har landet förskyllt det? Eller var dess neutralitet ärlig? A.-B. Framtidens förlag, Malmö. Kr. 3:—.

Strömmen av krigslitteratur väller allt fortfarande mycket riklig. Den ena volymen efterträder den andra i rask följd i bokhandelsfönstren. Största parten är ju mer eller mindre officiella skrifter, avsedda att skifta dagar och skuggor så att den egna parten får mest av de förra och motparten alla de senare. Och få äro nog de skrifter, som kunna läsas med behållning en längre tid härefter. Ett av de arbeten, som det säkerligen blir detta förunnat, stammar från svenskt håll. Det är docenten Wigforss utmärkta "Världskrig och världsfred". Ett annat sådant standardverk är det föreliggande, den belgiske professorn Emile Waxweilers "Belgiens öde".

Professor Waxweiler, som innan kriget var direktör för det stora Solvay-institutet i Bryssel och gjort sig ett internationellt välkänt namn som sociologisk forskare, dokumenterar sig i detta arbete som en lidelsefri och opartisk historieskrivare.

Till en början ger författaren en skildring av huru den allmänna meningen i Belgien om de tyska förhållandena undergått en djupgående förändring under de sista 25 åren. Tyskarna trängde in i bank- och affärs-hus, i fabriker och laboratorier, och deras skötsamhet och grundliga kunskaper gjorde dem mycket omtyckta. En mängd kongresser i Bryssel jämte de stora belgiska badorterna medverkade även till att göra förbindelserna mellan tyskar och belgier allt intimare. Etc., etc. Än mer, kung Albert har sedan sin tronbestigning åstadkommit ett synnerligen hjärtligt närmande till tyska hovet. Förf. citerar en mängd middagstal växlade mellan kung Albert och tyske kejsaren och kronprinsen, där ifrån tyskt håll ideligen talas om de hjärtliga och goda förbindelserna mellan Tyskland och Belgien. Att detta säges samtidigt, som man i Tyskland planlägger det kommande kriget mot Frankrike just med en invasion i Belgien som utgångspunkt, nå ja, det bevisar bara ännu en gång den gamla satsen, att furstars och statsmäns tal ej är att lita på utan endast är till för att dölja de verkliga tankarna. — År 1905 förklarade det tyska sändebudet i Belgien, greve von Wallwitz, att upprätthållandet av Belgiens neutralitet vore så att säga ett

politiskt axiom! 1913 förklarade utrikesministern von Jagow, att Belgiens neutralitet var garanterad genom internationella överenskommelser och att Tyskland vore beslutet att respektera dessa överenskommelser! — Författaren ger oss i denna första avdelning en hel mängd upplysningar om läget under de föregående åren, vilka aldrig förut varit publicerade. — Därefter börjar publiceringen av de officiella aktstyckena och förf. låter dem följa i den ordning som belgiska regeringen erhöll dem, samtidigt som dennas svar meddelas. Ännu så sent som den 2 augusti förklarar tyske militärattachén i Bryssel, att "det föreligger ingen grund för belgierna att hysa några farhågor". Så kommer kl. 7 på kvällen samma dag bomben: Tysklands begäran om fritt genomtåg genom Belgien! Författaren ger här ett längre teoretiskt resonemang som stöd för sitt påstående, att Belgien ej folkrättsligt hade rätt bifalla Tysklands begäran.

I kapitlet "Europa och den belgiska neutraliteten" anger förf. grunderna för Belgiens permanenta neutralitet och citerar med kommentarier de mellan makterna växlade noterna.

Bokens hela sista hälft ägnar förf. åt att tillbakavisa de beskyllningar, som riktats mot Belgien som neutralt land och vidare att behandla de tyska krigsreglerna och deras tillämpning i Belgien.

När Belgiens medborgare hårdnackat och energiskt försvarade sitt land och fördröjde den tyska marschen mot Paris, som för resten ännu låter vänta på sig, började tysk press och tyska myndigheter en oerhörd smutskampanj mot Belgien. "Dess syfte angreps, de oskyldigaste tilldragelser blåstes upp, de klaraste avsikter misstänkliggjordes." Med en ofta till petighet gränsande noggrannhet tar förf. upp alla dessa beskyllningar och bemöter dem en för en.

Det sista kapitlet, som handlar om de tyska krigsreglerna och deras tillämpning i Belgien, kan ej refereras, men vore frestande citera i dess helhet. Utrymmet tillåter det emellertid ej; blott här några typiska proklamationer: "Om invånarna skjuta på tyska soldater, så kommer en tredjedel av den manliga befolkningen att skjutas"; "Med mitt medgivande har generalöversten låtit lägga staden i aska och skjuta omkring 100 personer"; "... de oskyldiga få lida med de skyldiga"!

Översättningen är förtjänstfull. Ett

Giv till de nödlidande belgierna!

En hård vinter nalkas.

Alla underrättelser från det olyckliga belgiska folket giva vid handen, att deras nödställda belägenhet ter sig om möjligt ännu mörkare nu än för ett år sedan.

Deras egna tillgångar, oerhörd reducerade genom krigsskatterna, bliva alltmer utdömda. I det ödelagda landet beräknas närmare 300,000 innebyggare hava blivit hemlösa, emedan omkring 45,000 boningshus förstörts. En stor del av denna befolkning bor i skjul bland ruinerna. Man motser den kommande vintern med stigande ångest. Särskilt barnen lida mycket. Nya flyktingar, huvudsakligen kvinnor och barn, hava anlänt till Holland. De flyktingar, vilka kommo i oktober för ett år sedan och då hade några tillgångar, äro nu utblottade.

Insamlingen för belgierna måste därför fortsättas. Må de små nationerna, hur svårt de än hava det själva, även denna vinter visa belgierna hjälpsamhet.

Kommittén för den svenska insamlingen för belgierna kommer, sedan listorna nu indragits, att verkställa insamlingen medelst utsändande av bössor, där var och en kan nedlägga om än en aldrig så liten skärv. Kommittén uppmanar till upptagande av kollekt. Bössor kunna rekvireras under insamlingens adress. Medel, tecknade å ej ännu återsända listor eller andra bidrag kunna liksom förut insändas under adress: *Insamlingen för belgierna, Tunnelgatan 19.*

Stockholm i oktober 1915.

För Kommittén för Insamlingen för belgierna
av den 6 november 1914:

Carl A. Magnusson.
Ordförande.

Anna Glasell Andersson.
Kassaförvaltare.

Anna Lindhagen.
Sekreterare.

par smärre sifferfel böra dock anmärkas.

Förf. tolkar sitt lands smärta, lugnt och lidelsefritt, men med ett av ömhet och hängivenhet skälvande hjärta. Han sitter inne med och delger oss en hel del hittills okända saker; han har alltid sina upplysningar i första hand och synes ha goda försänkningar i Belgiens ledande kretsar. Även alla, som äro djupt oeniga med förf. i hans slutsatser, ha dock gott av att läsa boken. Tysk statskonst och tysk krigföring beundrande få många beska piller att svälja.

Waxweilers bok är verkligen ett standardverk. Folkbiblioteken måste ha den och alla andra som ha råd böra skaffa sig den.

Otto Grimlund.

Största lager av Nyheter

i fina och välgjorda **BARNKLÄDER** i alla storlekar för Gossar o. Flickor.

Fullständig

BARNEKIPERING fr. o. m. Huvudbonader, Underkläder o. Skodon.

Prima, reella varor. Billiga, bestämda priser.

PAUL U. BERGSTRÖMS A|B, 74 Drottninggatan 74

Till Sverges arbetareorganisationer!

Kamrater!

»Må en gång komma fredens långa julhelg och lycka åt människorna», så lyder inskriptionen å en röd julflagga, som av socialdemokratiska kvinnorna kommer att utsändas. Denna längtan tro vi alla inom arbetareklassen besjålas utav. Må därför varje arbetarehem prydas med denna lilla flagga under julhelgen och våra fredstankar från norr och söder, öster och väster mötas. Ingen julgran vid våra arbetarefester bör sakna densamma.

Flaggan blir helvit och inskriptionen med röda bokstäver i vacker stil. Priset 15 öre pr styck. Vid rekvisition av minst 12 st. lämnas 20 % rabatt.

Varje organisation uppmanas att med det snaraste rekvirera soc.-dem. kvinnornas freds- och julflagga att försäljas bland medlemmarna. Rekvisitionen ställes till *Morgonbris expedition*, Upplandsgatan 85, Stockholm.

Redovisning senast den 31 dec. 1915.

Med partihälsning.

Soc. dem. Kvinnornas Centralstyrelse.

Fredens julflagga.

Må en gång komma fredens långa julhelg med lycka åt människorna — de orden kunna väl innesluta det 20:de århundradets högsta önskan. Med denna varma vädjan till förnuft och rättskänsla, med denna julbön komma i år de soc.-dem. kvinnorna genom en liten julgransflagga för de många tusen svenska arbetarehemmen — och även andra som i uppfyllandet av denna önskan se världens räddning och mänsklighetens största lycka.

När vi i ousäglig tacksamhet inför det öde som hittills åtminstone hållit världsbrandens färor — om också ej många av dess svåra sviter — från vårt land och våra hem betrakta denna lilla enkla julflagga med sin hälsning åt det hittills största och högsta ideal vi veta så låt oss tänka på alla de tusen hemmen, där 1915 års julflagga, både bokstavligt och bildligt talat vilar på halv stång. Och minnas den uppgift vi fått i livet, en uppgift som nu står oss klarare och tydligare än någonsin i belysningen från det

största och förfärligaste krigsbål någon generation ännu skådat. Vem än det blir som skall »ringa in en gång guds domedag med sin klocka» över en förnuftsvidrig världsordning, och när än det blir — ty någon gång måste ju ändå »förargelsen» komma — alltid fick var och en med sitt pund sin uppgift. Och den som fick att lägga sitt ord i skålen för mänsklig frihet och nationernas fred må ej klaga att hans uppgift var tung, ty »förtrycket är gammalt, men friheten ung».

Messiahshälsningen om frid på jorden är en vacker saga och ur poetisk synpunkt en förtjusande syn, men vi se helst att vetenskapen sköter om stjärntydingen och vi vilja ha papper på att givna löften också må hållas eller infrias. Dock inga vanliga »papperslappar» med tvivelaktiga namn under borgensförbindelsen, utan folkens egna, suveräna garanti. Då skall helt visst en gång komma fredens långa julhelg med lycka åt människorna.

Ett bedrövligt tillstånd

är det, som vi för närvarande, tack vare en mer än lovligt slapp och släpphänt regering, befinna oss i. Våra livsmedel bli för var dag som går allt dyrare, vårt arbetande folk allt magrare och våra in- eller utländska jobbare och rövarepatroner allt fetare. Man frågar sig med harm och ilska: finns det verkligen ingen gräns för trafiken, för skandalen, finns det ingen gräns också för skamlösheten? Det ser inte så ut.

Vår regering i all ära. Den slår troget och erkännansvärt vakt om vår neutralitet, dess högsta, första och största uppgift naturligtvis, och för vilken vakthållning den åtnjuter det stora flertalets av vårt folk tacksamhet och äger dess stöd. Men människan lever icke av bröd allenast. Så äro ock vi svenskar av vanligt kött och blod och icke några luftiga, sköra väsen, som kunna reda oss vår föda av himlens dagg och jordens dofter under skaldisk obekymmersamhet åt att vårt lands livsmedelstillgångar försvinna till de högstbjudande i främmande land.

Vi behöva och vi fordra att få köpa våra livsmedel till någorlunda rimliga priser. Vintern och kölden är här, arbetsförtjänsten får mängden reducerad betydligt, för somliga försvinner den helt och hållet. Veden är dyr, kol finns knappast att få och på maten formligen syndiga priser. Vi be regeringen betänka, att den är svensk och har ansvar för svenska medborgare framför alla andra.

Att vädja till roffarna själva vore ju enfaldigt. Men med full rätt, om också med klen förhoppning, må vi vädja till den sittande regeringen, när nu tyvärr riksdagen ej tycks bli tillgänglig för oss!

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan **33**
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter.

Utför alla slags beställningar av

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till extra billiga priser.

Riks Liljeh. 16.
Allm. tel. 33 38.

RÅGBRÖD
SIKTBRÖD

1915 års

K R I G S B R Ö D

$\frac{1}{2}$ kg. 20 öre, $\frac{1}{1}$ kg. 38 öre.

LIMPOR & SPISBRÖD.

A.-B. Sannadals Brödfabrik,

Liljeholmen.

Etabl. 1878.

Människovärde och guldvärde.

Ur Backi sakrament av Einar Erix.

(Forts.)

Sedan bröt hon tystnaden och talade om gossen, lille Hugo, som nu var över två år och en riktigt duktig och vacker pys och så lik Hugo sedan! Hennes stora Hugo! Lillhugo var inackorderad i ett litet vänligt hem nere i Västerås.

Nu började det gå i dörrarna, och gästerna samlades så småningom. Jag tryckte hennes hand och steg ut i kaféet, där jag ensam slog mig ned vid ett hörnbord. Nu var skymningen så djup, att det elektriska fick tändas, nu blev det skratt och högljutt prat och svordomar. Jag satt inte länge kvar.

När jag gick passerade jag Kullman, som med ett par kamrater regerade ett hörnbord nere vid dörren, sysselsatt med att svälja apitroggarna före maten. Färgen i hans potatisansikte stod redan rätt många grader hög på skalån, och hans tal lämnade redan åtskilligt att önska i fråga om klarhet och närmade sig sludder, men var i stället desto högljuddare. Det rörde sig, just som jag gick förbi, om den bortresta Karlbergs person, d. v. s. om hennes stofthydda, som tydligen skärskådades både från ovan och nedan och värdesattes i detalj.

Efter en tidigt intagen middag dagen där-efter steg jag in i kaféet. Det hade regnat hela förmiddagen och himlen var fortfarande blytung och jämmulen utan en blå flik eller ens en svag ljusning i det tröstlösa grå. Det var folktomt och tyst i lokalen, endast fläktventilens sövande surr hördes. Uppasserskan satt i skymningen i en vrå och lekte med den spinnande, middagssömniga kafékat-ten. Jag gick över lokalen in i skänkrummet för att hälsa på fröken Astrid. Det mattslipade fönstret släppte blott sparsamt igenom den i sig själv svaga dagern och lade det lilla rummet i ännu djupare skymning än kafélokalen. Fröken Astrid satt vid ett litet runt bord, på vilket hennes middag var serverad, men maten var orörd och hon åt intet. Hon reste sig upp och räckte fram sin hand, när jag kom in, men hon föreföll trött, och handen var slapp som ett blad med nerverna bortslitna. Vid min fråga om hennes befinnande, sjönk hon åter ner på stolen, gömde huvudet i händerna och pressade fram en ordlös suck. Jag sökte efter en antaglig förklaring till hennes djupa för-stämning, och plötsligt dök en misstanke upp hos mig.

— Är det någon av gästerna?

Då började hon tala. Då berättade hon och bekräftade mitt antagande. Det var herr Kullman, hon hade hört honom kallas så. I går kväll hade han kommit in i kassan vid halvtolvtiden, raglande och oför-skämd, stängt dörren och trängt sig på Astrid, som han tydligen ansåg vara Karlbergs efterträderska i alla avseenden. Hon hade varit vänlig men bestämd och bett honom åtminstone sitta ned på en stol, om han nu skulle vara därinne. Hon hade ju en tids träning och förstod, att det måste försökas med lämpor. Men herr Kullman hade inte lyssnat på henne utan blivit mer och mer närgången och fräck, tills hon måst med lätt våld hålla honom från sig. Det hade Kullman inte kunnat fatta, hur en kassa kunde

uppträda så avvisande och vägra honom de privilegier, han ansåg självklara. Till en början hade han därför upptagit det som skämt från hennes sida och skrattat åt hennes svaga motstånd. Men då han till sist funnit, att hon menat allvar, hade han blivit obehärskat ursinnig och med skrikande röst hotat henne med att om hon tänkte mopsa sig, skulle han fan ta honom visa henne, att det var han som var gäst, att hon satt löst, och att hon redan i morgon kunde få respass. Efter flera försök att med goda, nästan smeksamma ord lugna honom under förklar-ning, att han väl ingen rätt hade att begära något annat av henne, än att hon skötte sin tjänst, insåg hon slutligen, att det inte lö-nade mödan att tala med honom och iakttog tystnad, bestämt avvisande alla intimiteter. Uppretad till det yttersta hade herr Kullman sänt bud efter källarmästaren, som också strax infunnit sig, och till honom sagt att han inte ett ögonblick ville tåla mopsigheter av kassan. Hon hade uppträtt fränt, och han fordrade bestämt att han skulle avskedas och det genast. Källarmästaren hade talat väl med honom, velat bjuda på en flaska champanj men förgäves, herr Kullman hade varit oblidkelig i sin sårade värdighet och behårt vidhållit sin fordran, att han skulle avskedas. Slutligen hade det då blivit lugnt, sedan källarmästaren bett att få tänka på saken tills i morgon.

Och i dag hade hon av källarmästaren fått besked. Hon måste flytta. Han beklagade livligt men kunde med bästa vilja inte hjälpa det, när kunderna fordrade det. Han ville vara vänlig, uttalade förhoppningen, att hon nog skulle finna en annan plats och sade sig för egen del inte ha något att anmärka mot henne. Och så överlämnade han till henne de betyg hon sänt honom.

Alltså var hon nu avskedad. Avskedad på tredje dagen! Hon hade inte annat val än resa sin väg igen. Vart visste hon ej, vid denna tid på året voro platserna upptagna. Med en lätt suck, som hon försökte dölja, tystnade hon.

Ja, nog hade man trott Kullman om nästan ungefär vad som helst men knappt ändå om detta. Och den utmärkte källarmästaren! Ja, för honom gällde det de mellan tre och fyra tusen kronorna pr år, för honom var det uteslutande en penningfråga. Kullman ville han inte mista, och han visste, att fick denne inte sin vilja fram skulle han säkert sätta sitt hot i verkställighet och flytta över till Centralhotellet. Det hade han gjort en gång förut, och det hade kostat på både övertalningsförmåga och vinkällaren att få honom över igen. Det finge inte upprepas. Ja, då var saken klar, kassörskan måste upp-offras. En tredje möjlighet fanns ej.

Det är det kalla guldets suveränitet.

Efter några ögonblicks tystnad sade jag fröken Astrid några tröstande ord, som naturligtvis blevo tomma — åtminstone i mina öron — eftersom de saknade maktgrund. Ja, här kunde det egentligen vara slut på histo-rien. Att fortsättningen blev som den blev, var nämligen beroende på en lycklig slump. Det föregående är det väsentliga, upplösning-ten däremot oväsentlig och allt inte logiskt nödvändig. Men jag meddelar den fullt verk-lighetstrogen, som ett litet kuriosum på slutet.

Jag beslöt att tala med källarmästaren re-

dan samma kväll. Den av mig nyss anförda lyckliga slumpen hade givit mig en viss yttre förutsättning — vilken är här likgiltigt — för att som jag trodde kunna tala maktspråk med honom. Nu ville jag emellertid ogärna begagna mig av denna förutsättning annat än som nödfallsvapen och utfunderade där-för under eftermiddagen ett annat tillväga-gångssätt. Jag beslöt att låta saken vara en affär fortfarande men förändra situatio-nen något. Jag satte mig i förbindelse med några vänner bland matgästerna på hotellet och fick genast, då de hört sakens historia, beredvilligt löfte om deras hjälp.

På kvällen uppsökte jag källarmästaren och bad att få förklaring till hans åtgärd att köra bort flickan. Han svarade något undvikande, att hennes sätt ej lämpade sig för befattningen utan att gäster — han må-ste för skams skull använda pluralisform — klagat på henne och fordrat hennes avske-dande. Sedan jag saktmodigt gjort honom uppmärksam på det orättvisa och hårda i åtgärden och hemställt, huruvida han inte kunde ändra sitt beslut men fått ett nej, åtföljt av ett mjukt hovmästarebeklagande, till svar, gick jag honom in på livet med saken. Jag tog upp ur fickan en skriftlig förklar-ning, undertecknad av ungefär ett dussin mat-gäster och stamkunder, vari dessa sade sig nödsakade att omedelbart välja annan re-restaurant, därest ej beslutet om flickans av-skedande upphävdes. Jag var också grym nog att fordra ögonblickligt svar. Till käl-larmästarens tjänst gjorde jag med en bly-ertspenna på baksidan av papperet under tystnad en enkel multiplikation och lät siff-rorna tala och argumentera själva.

Jag skrev:

12 gäster à 1,000	Summa 12,000
1 gäst à 4,000 (högst).....	Summa 4,000

Det språket förstod han efter ett par krax-ningar och två resor rodnad ända till hår-fästet.

Vi följdes åt ned till fröken Astrid. Käl-larmästaren bad om ursäkt och meddelade, att det hela varit ett grovt missförstånd. Naturligtvis fick hon stanna, ja han var rentav tacksam om hon ville.

Man kan göra sig förstörd ibland, när an-nat språk ej duger, om man talar med siffror och skramlar med guld, kallt, klingande guld.

Folkbildningsarbetet. Av Ellen Key. Andra upplagan. Två delar om resp. 200 och 160 sidor. Pris pr del 1 krona.

Den nya upplagan av detta välkända och högt skattade arbete är i viss mån en ny bok. Den är nämligen ganska betydligt utvidgad, men priset är billigare.

Ellen Keys verk om folkbildningsarbetet är för övrigt en fullständig handbok i äm-net, den innehåller intresseväckande redogö-relser för folkbildningsarbetets alla sidor och former och tar särskilt sikte på skönhetssin-nets odling.

Arbetet är delat i tre avdelningar: Folk-bildningsarbetet i allmänhet, Folket och kon-sten, Sverige och odlingen av skönhetssinnet.

En förteckning över rubrikerna ger en före-ställning om grundligheten i behandlingen av det stora ämnet. Där beröres Folklyne och folkbildning, Folkskolan, Pressen, Föreläs-ningar, Folkhögskolor och folkbildning, Fält-högskolan som folkbildningsmedel, Bonden och folkbildningen, Lantfolkets bildningsbehov, Folket behöver konsten, Folket och konsten i våra grannland, Väckelsen av skönhetssin-net i England—Amerika, Konsten och folket

Nya Banken

Stockholm

Högsta gällande ränta.

**ALLMÄNNA
PENSIONS-FÖRSÄKRINGS-
BOLAGET**

(FRÅN OCH MED DEN 1 JUNI 1914 I SAMARBETE
MED FÖRSÄKRING-ANSTALTEN BRAGE)

meddelar

**Lifförsäkring
af alla slag.**

Lifförsäkringsbestånd:
Cirka 50,000,000 kr.

Fonder:
Cirka 7 milj. kr.

Kooperativa försäkringsanstalterna
bevilja försäkringar

FOLKET

(Av k. maj:t sanktionerad 11 dec. 1914.)
liv-försäkring

SAMARBETE

brand-försäkring
på bästa villkor. Ombud antagas.

i Tyskland, Folkbildningen och konsten i andra europeiska land, Kroppskulturen, Konsten och barnen, Landsbygden och skönhetssinnet väckelse, Konstslöjden och folket, Folkets-hus-tanken, Slöjdstugor och konstnärliga kurser på landsbygden, Industri och naturskydd. Slutligen kommer en rad bilagor.

Fernqvists kappaffär.

Eriksson & Fernqvists välkända kappaffär, Drottningg. 33, har i dagarna på sätt och vis ombildats, i det att den i de gamla lokalerna bedrivna affären helt övertagits av ene delägaren, hr Otto Fernqvist. Denne har genom mångårig praktisk erfarenhet i klädesbranschen och om modet förhållanden inhämtat de kunskaper, som erfordras för att rätt kunna leda ett företag av ifrågavarande slag. Han började sin praktik i den allbekanta klädesfirman P. A. Collijn, där han arbetat i 4 år, idkade så i Berlin studier i damkonfektion, återkom därpå till Sverige och tog anställning hos Beve & Co:s stora kappfabrik, tills han år 1906 i kompanjonskap med hr Eriksson startade firman Eriksson & Fernqvist. Då nu hr Fernqvist från och med den 1 okt. ensam och under firma Fernqvists kappaffär i lokalerna Drottninggatan 33 fortsätter den där bedrivna affären, kommer han att allt fortfarande tillämpa samma principer som åstadkommit den gamla firmans framgång — nämligen de modernaste och mest gedigna varor i största sortiment till de lägsta priser, som överhuvud kunna offereras. Vi hänvisa för övrigt till annonsen i detta nummer.

Arbetsförenings Bank

Grundad 1883

Kornhamnstorg 61.

Beviljar Egna Hems-lån i
Stockholms närhet.

Alla kvinnoklubbar böra till försäljning rekvirera

Den sjunde basunen

av

Anna Lenah Elgström.

"Ett av flammande patos buret väckelserop mot kriget."

Rabatt vid köp av minst 5 ex.

Pris 25 öre.

Rekvirera från Tidens förlag, Stockholm.

har på ett år hunnit intaga främsta platsen inom
fotogenköksmarknaden i Skandinavien.

Orsaken är detta fabriks överlägsna kvalitet!

Finnes i välförsedda Järn- Bostättnings- och Kooperativa affärer.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiärbefrielse vid sjukdom och olycksfall m. fl. för-måner.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt för-månliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR**,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 1:sta fredagen i månaden kl. 8 e. m. å Bryggeriarb.-förb exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58. Kassörskan träffas för uppörd tredje fredagen kl. 7 e. m. första månaden i kvartal å Bryggeriarb.-förb. exp.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.)

avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb

(soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 2 tr. Södra Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms Tjänarinneförening

avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli och aug.) i Folkets Hus G-sal.

Styrelsen.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb av-

håller ordinarie möten 1:sta och 3:dje månda-gen i varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb

avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje månda-gen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.

Styrelsen.

Malmbergets soc.-dem. kvinno-

klubb avhåller ordinarie möte andra och sista måndagen i varje månad.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.